

IN MEMORIAM PROF. DR. ELZI POLAK

U Zagrebu je, na samu Novu godinu (1. siječnja 1995.) u 85. godini života umrla gospođa Elza Polak, umirovljeni redovni profesor Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Tako je na svoj način simbolično okončan jedan plodonosan i zanimljiv životni i znanstveni put ugledne hrvatske agronomke čije je djelo imalo utjecaja i odjeka i u svjetskim agronomskim krugovima, a Hrvatsku je zadužila svojim samoprijegornim pedagoškim radom odgojivši brojne stručnjake.

Rođena je 1910. godine u Ogulinu, s uspjehom studira na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu i već 1933. godine postaje nastavnik Vrtlarske škole u Božjakovini. Kao aktivni antifašist sudjeluje u NOP-u i tamo primjenjuje svoje stručno znanje i na oslobođenom teritoriju organizira vrtove i među mladima širi zanimanje za agronomiju i cvjećarstvo. Od 1947. pa sve do umirovljenja 1970. djeluje u Zavodu za vrtlarstvo, prešavši sve razine znanstvenog uspona od asistenta do redovnog profesora iz predmeta Povrčarstvo i Uzgoj ukrasnog bilja. Za to vrijeme napisala je i prve udžbenike i skripta za redovne studente i postdiplomante, te na Zagrebačkom sveučilištu organizirala prvi postdiplomski studij iz problematike uređenja perivoja. Kao profesor Cvjećarstva sudjelovala je i na drugim postdiplomskim studijima Agronomskog i Šumarskog fakulteta te na Biotehničkom fakultetu u Ljubljani. Brojna su i njena znanstvena ostvarenja. Godine 1957. uzgojila je tri nove sorte gladiole a selekcijom trajnice *Coreopsis verticillata* dobila je novu sortu koju je nazvala "Zagreb" u počast gradu u kojem je živjela i kojeg je voljela. Sorta je prihvaćena od Međunarodnog udruženja za trajnice i s ponosom možemo reći da se od 60-ih godina nalazi u asortimanima europskih i američkih rasadnika ukrasnog bilja.

Sudjelovala je na brojnim međunarodnim vrtlarskim kongresima kao član komisija za izbor i ocjenu novih sorti ruža.

Također je bila član Ocjenjivačkog odbora međunarodne vrtlarske priredbe Sijam cvijeća u Zagrebu.

Bila je dugo član redakcije našeg stručnog časopisa Hortikultura i počasni predsjednik Hortikulturnog udruženja Hrvatske.

Kao član Internacionalnog udruženja za trajnice proputovala je brojne zemlje i svoje znanje i dojmove prenosila svojim studentima za koje je i osnovala, u pokusnom vrtu Zavoda za vrtlarstvo, bogati asortiman trajnica iz kojeg su brojne generacije agronoma upoznale ljepotu perena.

Profesorski rad nastavila je i nakon odlaska u mirovinu kao voditelj magistrskih radova i doktorskih disertacija. Koliko je voljela svoju struku pokazuje i činjenica da je do kraja zadivljujućom energijom surađivala sa svojim bivšim studentima na uređivanju okoliša Doma umirovljenika u kojem je boravila.

Do posljednjeg je trenutka s velikim entuzijazmom pisala skripta o trajnicama koje su bile njena posebna ljubav i kojima je posvetila veći dio svog stručnog i znanstvenog rada.

Svaki susret s njom bio je poseban doživljaj jer njezina ljubav za prirodu, ljude i umjetnost činila je i nas, koji smo je poznavali, bogatijima u prepoznavanju i razumijevanju lijepog i vrijednog u životu.

Kultura jedne zemlje najbolje se mjeri odnosom njezinih ljudi prema prirodi kao i sposobnosti njezinih stručnjaka da prirodu oblikuju na ekološki i ekonomski prihvatljiv način. To je bio kredo profesorice Polak i vjerojatno najveće naslijeđe što nam ga je ostavila.

Dipl . inž. Mihaela Kurtela

OPROŠTAJNI GOVOR PRILIKOM SAHRANE
PROF. DR. ELZE POLAK NA MIROGOJU
U ZAGREBU 4. I. 1995.

Draga Elza

Ipak je došao dan kad je između nas ostao samo još papir s nekoliko posthumnih riječi, možda i nepotrebnih. One svakako nisu potrebne vama ali trebaju nama. Mi, kojima je priroda blizu i po pozivu i po naravi, svjesni smo toga, da dolaženje i odlaženje, rađanje i umiranje, spadaju u posve normalan tijek događanja. Ali u ovakvim prilikama ta maksima ne pomaže dovoljno, tu su ipak potrebne i riječi koje mogu bar malo ublažiti težinu velikog gubitka.

Ma koliko mi težak bio ovaj gubitak, drago mi je da sam ovaj čas u zemlji i da sam mogao doći na ovaj oproštaj. Mnogim vašim i našim zajedničkim prijateljima u inozemstvu to nije dano. Bit će im teško kad saznaju da vas više nema, to više jer nisu mogli doći da se oprostite od vas. Neka mi bude dozvoljeno, da ove riječi kažem i u njihovo ime.

A i u ime mog fakulteta moram vam uputiti riječi zahvalnosti. Vi ste u jednom kritičnom trenutku, nakon odlaska našeg profesora Jegliča u mirovinu, došli u pomoć predavanjima prije skoro 40 godina, da bi se time održao kontinuitet nastave koji je bio ugrožen. To nam je puno značilo, ja sam to uvijek cijenio i za to vam želim danas ponovo sam zahvaliti napose u ime svega onog što se na osnovi očuvanog kontinuiteta kasnije razvilo.

Odlaskom profesorice Elze Polak završava se jedno razdoblje i to upravo u trenutku kad bi uvođenjem studija uređenja krajobraza na njezinom fakultetu trebala i mogla početi nova etapa za koju je ona svojom djelatnošću postavila važne temelje. Odlazi posljednji član velike triade pionira, naših prvih pravih profesionalaca: Jeglič - Klajić - Polak. Elza Polak je bila most između naše sadašnjosti i velike predratne epohe koja je imala najsnažnije korijenje baš ovdje u Zagrebu, ona je predstavljala kontinuitet i taj se sada prekida. Velika dama hrvatskog i nekad jugoslavenskog vrtlarstva odlazi i nek joj je zemlja laka.

Odlazi i iza sebe ostavlja mnoge tragove, brojne učenike-stručnjake diljem Hrvatske i od Skoplja do Ljubljane. Iz njene bogate ostavštine želio bih izdvojiti nešto što mislim, da je njena možda najznačajnija poruka nama svima i posebno budućim generacijama. Bila je uvijek čovjek, prkosno poštena i dosljedna, predana ciljevima struke, s kojom, u kojoj i za koju je jedino živjela. Struka joj je bila cilj, način života i njen smisao pa je time sebi razvila jednostavnu i srećonosnu formulu koja bi mogla glasiti: *sreća je kad imaš životni cilj, još veća ako se taj cilj poklapa s tvojim pozivom a najveća kad se život i rad spoje u jednu jedinstvenu harmoničnu cjelinu* kao što je to bilo kod nje.

Elza, niste dovršili rukopis knjige o kojoj smo razgovarali još prije nekoliko mjeseci ali ste nam ostavili nešto drugo, možda još važnije - uzor čovjeka koji svoj život osmišljava radom i predanošću ciljevima čija odrednica nije bila lična dobit već najšira društvena korist.

Listajući po svojim uspomenuama kroz četiri decenija našeg prijateljstva i suradnje nalazim jedno poglavlje vaše životne knjige koje nadasve plastično nadopunjuje sliku o vama: bili ste sudionik narodno-oslobodilačkog rata i pripadali jednoj generaciji žena koja je dala izniman doprinos emancipaciji žene na ovim prostorima. A vi ste u tom povijesnom pothvatu surađivali najprije kao borac, a u miru i kao stručnjak i kao akademski radnik.

I sada posljednje: Elza Polak je bila čovjek koji je volio život i stvari oko sebe, a najviše ljude, u prvom redu studente. Uza sve svoje intimne krize, kad je gubila samopouzdanje, vjeru u sebe, ona je sačuvala vedar pogled na svijet. Bila je čovjek životnog optimizma, uvijek puna vedrine i spremna druge bodriti, hrabriti i pomoći koliko može ne misleći na sebe. Sve to joj je sigurno davalo snagu da prebrodi svoje vlastite teškoće i da ostane nepromjenljiva Elza Polak kakvu znam otprije 40 godina, kad sam je prvi put susreo, pa pred 30, 20 i 10 godina sve do lanjske godine, njen mi je lik sve to vrijeme jednak. Iako se njezin fizički izgled mijenjao, njena ćud, unutrašnji lik i njena priroda, ostajali su uvijek isti. To sam osjetio tek prije dvije sedmice kad sam je, nakon povratka iz bolnice, ugledao drastično izmijenjenu u njevoj posljednjoj, bolesničkoj postelji. Ali sjena tog iznurenog bića, očito već pred vratima vječnosti, neće iz mog sjećanja nikad potisnuti nekadašnju Elzu, sliku onog velikog, dobrog čovjeka s posebnim bljeskom u zagonetnim očima i dobroćudnim, ujedno šaljivo-nestašnim, ozbiljnim i sjetno-tužnim, uvijek snažno izražajnim licem.

Stojeći ovdje pred vašom prašinom koja se vraća u prašinu i imajući pred očima vaš postojani lik velike žene, čovjeka, znanstvenika i učitelja, rado bih se oprostio od vas riječima koje je uoči svoje smrti Sokrat uputio samom sebi: smrt je zapravo sreća, tamo ću sresti Orfeja, Homera i druge velike... Elza, ne znam koga ćete vi tamo sastati, znam samo da ste svojim životom i djelom zavrijedili najbolje. Zato će uspomena na vas živjeti u nama trajno. Hvala vam.

Dušan Ogrin